

În publicația *Wiener Chopin-Blätter*, organ al Societății Internaționale Chopin din capitala austriacă, se puteau citi, nu de mult, cuvinte deosebit de elogioase adresate pianistului român Gheorghe Halmos. Ca invitat de onoare al numitei Societăți, Gheorghe Halmos a concertat cu mare succes în fața publicului vienez determinându-l pe criticul Richard A. Prilisaer să noteze: „...după aplauze furtunoase s-au mai cântat două *Mazurci* de Chopin și, ca un *cîntec de adio*, *Preludiul nr. 20* din op.28, realizat așa cum rar se poate auzi! Mulțumim profesorului Halmos!”

Din programul prezentat la Viena, alcătuit, în prima parte, din *Passacaglia* de Toduță, *Sonata în Do major KV 330* de Mozart, *Patru Intermezzi*, op.119 de Brahms, iar în cea de a doua parte din lucrări de Chopin, Gheorghe Halmos a realizat în recitalul său de la Ateneul Român cele *Patru Intermezzi* de Brahms la care a adăugat *Preludiul, Allegro și Fuga în Do major*, în varianta Bach/Busonini și *Sonata în si minor* de Liszt.

Gheorghe Halmos este un interpret ce imprimă cîntului său o notă aparte, determinată de un imens cumul de știință, talent și sensibilitate. Ca de fiecare dată am fost din nou captivați de personalitatea sa atât de deosebită. Numele lui Gheorghe Halmos a căpătat semnificații aparte pentru toate categoriile de ascultători. Pentru cei vîrstnici, Gheorghe Halmos este certitudinea unei deveniri a cărei ascensiune a putut fi urmărită pas cu pas, realizarea unor promisiuni trecute în fapte prezente. Pentru tinerii învățați ai artei sunetului, pianisti în potențial, viitorii artiști în cel mai complex sens al noțiunii, Gheorghe Halmos este maestrul căutat a cărui părere are putere de lege și greutate de sentință definitivă. Iar pentru cei foarte tineri, Gheorghe Halmos a devenit un ideal rîvnit, de care, prin muncă, tinzi mereu să te apropii, o realitate palpantă ce oferă siguranța că eforturile, zbučiu-mul, nelinișter și nesiguranța inerente începuturilor, trebuie și pot fi depășite în drumul către deplina realizare.

L-am cunoscut îndeaproape pe Gheorghe Halmos. Personalitatea sa este fascinantă, interpretarea sa cucerește iar vitalitatea și puterea de muncă ce-l caracterizează, impresionează. Pentru Gheorghe Halmos viața este sinonimă cu pianul iar oxigenul său de fiecare zi este muzica. O cultură solidă, în domeniul extrem de diverse, însoțită de vasta experiență a unei vieți de interpret, pianist-concertist și de dascăl, îi oferă artistului șansa unei posibile identificări a celor mai ascunse sensuri ale partiturii pe care o are în față. Imprimările sale au devenit astăzi adevărate „documente” de referință în istoria pianisticii românești. Ne-am convins din nou de aceste adevăruri ascultînd cele *Patru Intermezzi* de Brahms — mai cu seamă pe cele în si și mi minor, ca și minunata *Sonată în si minor* de

Franz Liszt, a cărei audiție a lăsat amintiri de neșters.

În arta lui Gheorghe Halmos se împletesc într-o deplină armonie și unitate atât exactitatea dictată de respectul deplin față de semnul scris cit și acel inefabil, acel „ceva” propriu doar marilor artiști. Gheorghe Halmos este un astfel de artist. Generațiile trecute, cele prezente și chiar și cele viitoare știu bine asta. Adevărat, de cîțiva ani, Gheorghe Halmos a părăsit catedra sa din cadrul Conservatorului bucureștean. Dar nu și-a părăsit și învăța-ceii, mai exact, aceștia nu l-au părăsit. Sufletește, ei au rămas puternic legați de fostul lor maestru. De fapt, oricine l-a cunoscut pe Gheorghe Halmos dorește să-l revadă din nou căci clipele petrecute în compania sa sînt clipe de neuitat. Iar aparițiile sale în public, astăzi, din păcate, din ce în ce mai rare, sînt momente de mare bucurie pentru toți cei care-l iubesc pe artistul Gheorghe Halmos. Împreună cu aceștia ne alăturăm cronicarului vienez, rostind și noi din suflet acel „Mulțumim, profesor Halmos!”.

Integrala creației camerale beethoveniene

Miercuri, 3 noiembrie, a avut loc cea de a VIII-a seară muzicală din ciclul Integrala creației camerale a lui Ludwig van Beethoven în viziunea profesorului universitar Zoe Dumitrescu-Buşulenga și a muzicologului Iosif Sava. Am avut deja timpul necesar a ne familiariza cu acest gen de manifestări muzicale, pregătite de altfel cu minuțiozitate de către Iosif Sava, prin demersurile sale emisiuni de educație muzicală. Invitațiile Euterpei, pe programul II al postului de Radio-București, și Serata muzicală de pe canalul II al Radioteleviziunii Române. De multe ori copleșiți de avalanșa de informație cuprinsă în emisiunile numite, aveam sentimentul unei poveri mult prea grele pentru umerii unui singur comentator. Și totuși, Iosif Sava este mereu prezent la întîlnirile cu ascultătorii săi — căci și-a format deja un public ce-l poate numi, pe drept cuvînt „al său”, mai mult chiar, inițind o nouă formulă de educație a maselor largi, cu precădere a tinerilor îndrăgostiți de arta sunetelor, prin aceste seri beethoveniene ce au loc sub cupola Ateneului Român. Într-un contact direct de astă dată, pe viu, Iosif Sava apare în fața publicului însoțit de un alt mare nume al culturii românești contemporane — istoricul literar, profesor universitar Zoe Dumitrescu-Buşulenga. Astfel, dintru început, sub semnul interferenței domeniilor, aceste dialoguri spontane dar, în culise, atât de minuțios pregătite, capătă o notă aparte, de inedit, de original. Personalitatea profesorului universitar Zoe Dumitrescu-Buşulenga este copleșitoare. Cumulul de informație pe care Zoe Dumitrescu-Buşulenga se străduiește să-l comunice auditoriului este imens, iar, în intenția binevoitoare de a spune cît mai mult, tempo-ul vorbirii sale este extrem de rapid. Este

foarte greu, uneori practic imposibil, a urmări o atare expunere, ce are la bază atît dezinvoltura exprimării cît și o erudiție și, în ultimă instanță, un talent cu totul ieșit din comun. Întîlnirea cu o astfel de personalitate este, în același timp, binevenită dar și periculoasă. Periculoasă pentru că poate inhiba ascultătorul care, strivit, cu greu se mai poate ridica. Binevenită pentru la fel de posibilul efect de stimulare, de îndirjire de a persevera pe drumul aspru și sinuos al cunoașterii, ce conduce la idealul pe care-l ai în față. Prin întreagă atitudinea lor, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, împreună cu Iosif Sava vizează acest potențial. Publicul este considerat deliberat ca un egal partener de discuție, atît de des repetatele cuvinte, „după cum știți și dumneavoastră“ nivelînd prăpastia care, în sine, există, între scenă și sală. De la serile beethoveniene — ce bine ales subiect de început pentru o atare acțiune muzical-educativă de masă — pleci incitat la studiu, incitat la cunoaștere, incitat la lectură. Căci imense sînt teritoriile culturii către care istoricul literar și muzicologul îți deschid calea.

Tratînd un anume subiect, respectiv o anume lucrare din vasta creație beethoveniană, comentatorii încearcă, pe cît posibil, o exhaustivă plasare a sa atît în contextul obiectiv al politicii, psihologiei și culturii timpului în care lucrarea a fost concepută, cît și în parametrii subiectivi ai creatorului ei. Cîteva dintre nenumăratele întrebări la care se oferă duble răspunsuri date fiind diferitele specialități ale partenerilor de dialog sînt: cînd a compus Beethoven? Ce l-a determinat să compună? Cum a compus și ce efect a avut respectiva creație atît asupra contemporanilor cît și importanța ei pentru posteritate. Într-o singură seară s-au pomenit nume de mare rezonanță din istoria culturii mondiale — Goethe, Herder, Heine, Socrate, Romain Rolland, Musset, Lamartine, Freud, Schopenhauer, Napoleon, Eminescu, Creangă, Byron, în aceeași seară s-a vorbit despre Germania, Franța, Italia, Grecia, Anglia, România și, tot în aceeași seară, s-au putut asculta, de astă dată într-o cu totul altă stare de spirit, într-o cu totul altă atmosferă pe care o datorăm îndrumătorilor noștri întru creația beethoveniană, *Sonatele pentru pian în Do major, op.35 „Waldstein“* și în *Mi bemol major, op.81 a „Les adieux“* în două interpretări diametral opuse — Irina Bughici și Iosif Ion Prunner. Studentă în anul I la conservatorul bucureștean, Irina Bughici a adus pe scenă prospețimea tinereții sale, temeinice cunoștințe muzicale, o sensibilitate cu totul ieșită din comun și o tehnică ce promite mult pentru viitorul drumului pe care abia l-a început. Deosebit de interesant și de binevenit dialogul inițiat de Iosif Sava cu interpreta referitor la materialul tematic cuprins în părțile sonatei ce urma a fi audiată. Mai puțin inspirată considerăm reținerea interpretei pe scenă, pe tot parcursul prezentării (dialogului) care a durat mai mult de o oră. Credem că oboseala acestei prea îndelungate tensiuni și-a pus amprenta asupra acurateții redării. Cît privește muzicalitatea Irinei Bughici, putem avea doar cuvinte de laudă. Mai cu seamă în partea a III-a a *Sonatei în Do major op. 35 „Waldstein“*, pianista a cucerit prin sonorități

de o finețe aparte. Ceea ce i-a lipsit însă interpretei, în momentul cheie al piesei, a fost vigoarea. Dar, sîntem cu totul de acord că, în viitor, știința, tehnica, sensibilitatea însoțindu-se cu experiența pe care doar multiple apariții în public o poate oferi și cu vârsta ce marchează puternic viziunea artistică și Beethoven-ul Irinei Bughici va deveni cu adevărat Beethoven! Un atare exemplu ne-a oferit Iosif Ion Prunner. Vigoarea bărbătească, tipic beethoveniană impetuoșitatea prezenței, dezinvoltura interpretării ne-au determinat a-i ierta micile imperfecțiuni tehnice, ca și cele cîteva neclarități în evidențierea vocilor. Dar, un alt punct de atracție al serilor inițiate de către muzicologul Iosif Sava, sînt cu siguranță prezențele tinerilor pe podiumul de concert. Dialogul, vizînd inițial parteneri egali, se transformă astfel într-un veritabil dialog al generațiilor. Iar astfel de confruntări (apropieri) au dat întotdeauna — istoria o confirmă — rezultate minunate.

Cristina SĂRBU

Recitalul violoncelistului Aleksandr Rudin

În programul de sală era anunțată ca primă piesă *Sonata* de César Franck (cea pentru vioară) — o greșală, firește; în locul ei, Rudin a cîntat *Sonata* de Francoeur dar, cu posibilitățile pe care ni le-a arătat în această a doua piesă, ar fi putut s-o cînte cu ușurință pe prima. Sunetul său amplu, rotund, catifelat ne impresionează dintru început; ca și o naturalețe desăvîrșită a cîntului. De aici, de la deplina ușurință cu care-și stăpînește mijloacele, ajunge — cu un grad mai sus — la ardoarea cu care articulează fiecare notă, la promptitudinea nuanțării, la virtuozitatea strălucitoare. Toate aceste atribute n-ar fi de ajuns pentru tipul de interpret pe care-l presupunem a fi Aleksandr Rudin — interpretul complet — de nu s-ar adăuga muzicalitatea și exteriorizarea ei expresivă, ce vin să desăvîrșească ansamblul de calități descris mai sus. Ca exemplu, ne poate servi cel mai bine partea lentă din *Sonata nr. 4* de Beethoven a cărei temă principală se întruhipa într-o frază condusă și finisată pînă la una din perfecțiunile ei posibile. Deși aici ar fi de spus că *Sonata* de Beethoven a fost mai puțin reușită, prin comparație. Rudin este încă o idee prea tînăr, nu „s-a așezat“ cu totul și asta se vede în Beethoven mai ales.

Aleksandr Rudin este un fin creator de atmosferă: în *Sonata* de Debussy etala un registru neașteptat de întins în care fiecare vîlă se integra într-un coerent edificiu sonor. Ardența cîntului, vibrato-ul intens, lăsau loc aproape instantaneu unei treceri peste note abia sugerate.

O plăcere coloristică, capriciozitatea meridională tipică, langoarea sau sprinteneala incisivă se întrepătrundeau și-și schimbau continuu aspectul. *Sonata* de Debussy se conturează sub mîna lui Rudin